

แนวทางการป้องกันและการแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

Prevention and Solution Guidelines of Bullying Behaviors Among Sports Program Students of Upper Secondary Education Level in Extra-large Schools

สุกัญญา ฉิมพนาม^{1*} วรรณวิศา สีนุสรณ์ คล้ายจำแลง² สударัตน์ สารสว่าง³

Sukanya Chimpanam^{1*} Wanwisa Suenusorn Klaijumlang² Sudarat Sarnwang³

(Received: 2025-01-23; Revised: 2025-02-24; Accepted: 2025-02-28)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียน 2) ศึกษากระบวนการรับรู้เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียน และ 3) แนวทางป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรคือ นักเรียนแผนการเรียนกีฬา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 102 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียน จำนวน 34 ข้อ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมรังแกกัน โดยภาพรวมพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า การถูกรังแกโดยคนอื่นที่พบมากที่สุด คือ ถูกกระทำด้วยความรุนแรงขณะเล่นหรือซ้อมกีฬา ความรุนแรงของการเกิดพฤติกรรมรังแกอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.41$) และพฤติกรรมรังแกผู้อื่นที่พบมากที่สุด คือ ชก ตะ แล็ก หรือตบตี ตามร่างกายของผู้อื่น ความรุนแรงของการเกิดพฤติกรรมรังแกอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.57$) 2) การรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกกันในภาพรวมมีระดับการรับรู้ค่อนข้างน้อย 3) แนวทางป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนแผนการเรียนกีฬา พบว่ามี 6 กลุ่ม ได้แก่ การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์แก่ผู้เรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเท่าเทียม

¹นิสิตปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Master's Student, Faculty of Education, Kasetsart university

²⁻³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²⁻³Asistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart university

*Corresponding Author Email: nerunchala.t@ku.th

การกำหนดและบังคับใช้กฎระเบียบภายในโรงเรียน การมีบทบาทของครูและการเฝ้าระวัง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้ฝึกสอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง และ การจัดการเป็นรายกรณี

คำสำคัญ: พฤติกรรมรังแกกัน, แผนการเรียนกีฬา, แนวทางการป้องกันและแก้ไข

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the characteristics and severity of bullying behaviors among students, 2) to examine the level of perception when bullying behaviors occur among students, and 3) to identify guidelines for preventing and addressing bullying behaviors among students. This research employed a quantitative approach. The population consisted of 102 high school students in the sports education program at an extra-large secondary school in the 2024 academic year. The research instrument was a 34-item questionnaire on student bullying behaviors. Data analysis was conducted using statistics including frequency distribution, mean, percentage, and standard deviation.

The research findings revealed that 1) The characteristics and severity of bullying behaviors were found to be at a low level overall. When examining individual aspects, the most commonly experienced form of victimization was being subjected to violence during sports play or practice, with the severity of bullying behavior at a low level ($\mu = 2.41$). The most common form of perpetrating bullying was punching, kicking, pushing, or hitting others' bodies, with the severity of bullying behavior at a low level ($\mu = 2.57$). 2) The overall perception of bullying behaviors was at a relatively low level. 3) Guidelines for preventing and addressing bullying behaviors among students in the sports education program identified six categories: developing students' social and emotional skills, creating a safe and equitable environment, establishing and enforcing school regulations, defining teachers' roles and vigilance, building collaborative networks with parents, coaches, and relevant stakeholders, and implementing case-by-case management.

Keyword: Bullying, Sports Program Students, Prevention and Solution

ปัญหาการรังแกในโรงเรียนเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทางกายและจิตใจของนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มวัยรุ่น (สุริยา ช้องเสนาะ, 2561) เพราะเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และสังคมอย่างมาก การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรังแกในกลุ่มนักเรียนแผนการเรียนกีฬา ยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่นักเรียนกลุ่มนี้มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ มีบริบทการเรียนและการใช้ชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ กล่าวคือ พวกเขาต้องรับมือกับความกดดันทั้งด้านการเรียนและการแข่งขันกีฬา ต้องมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและทีม รู้จักประสานด้านต่าง ๆ เช่น การประสานการฝึกซ้อมต้องเตรียมร่างกายให้อยู่ในสภาพพร้อมทุกระยะ ต้องมีความรู้

ความเข้าใจในกิจกรรมกีฬาที่เล่นให้ลึกซึ้ง รู้จักพัฒนาด้านบุคลิกต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การเตรียมพร้อมด้านร่างกายจิตใจและทักษะกีฬา การแสดงความสามารถการนำเสนอตนเองทางร่างกาย การสนับสนุนจากสังคม ความเป็นผู้นำของผู้ฝึกสอน การมีประสบการณ์ผ่านผู้อื่น เป็นแหล่งสร้างความเชื่อมั่นทางกีฬาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันกีฬา จะนำไปสู่ความเครียดและความขัดแย้งที่สูงขึ้น นอกจากนี้ วัฒนธรรมการแข่งขันในวงการกีฬายังส่งเสริมพฤติกรรมก้าวร้าวหรือการใช้อำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การรังแกในรูปแบบต่าง ๆ ได้ (เชาวรัตน์ เชมรัตน์ และคณะ, 2565; บงกช จันทรสุขวงศ์, 2562)

การศึกษานี้มุ่งทำความเข้าใจถึงลักษณะของปัญหาในบริบทของนักเรียนกลุ่มนี้ ซึ่งต้องเผชิญความกดดันทั้งด้านการเรียนและการแข่งขันกีฬา การศึกษานี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ เนื่องจากการศึกษาพฤติกรรมรังแกในกลุ่มนักเรียนแผนการเรียนกีฬายังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงและมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากนักเรียนกลุ่มอื่น ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์กับสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ที่จะได้แนวทางในการวางนโยบายและมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียนกีฬา ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะได้เครื่องมือและวิธีการจัดการปัญหาที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถบูรณาการการพัฒนาทักษะทางสังคมผ่านกิจกรรมกีฬาได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและความรุนแรงของพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา
2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา
3. เพื่อศึกษาแนวทางป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนแผนการเรียนกีฬา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาลักษณะระดับความรุนแรง ระดับการรับรู้เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกัน และศึกษาแนวทางป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกัน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในห้องแผนการเรียนกีฬา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 102 คน โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาพฤติกรรมที่สามารถเป็นได้ทั้งผู้รังแกบุคคลอื่นและเป็นผู้ถูกรังแก โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) การรังแกด้านร่างกาย และ 2) การรังแกด้วยคำพูด ตามแนวคิดการป้องกันการรังแกกันของ Olweus (1996)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ร่างแบบสอบถามการมีพฤติกรรมรังแกกัน โดยปรับปรุงจากแบบประเมินพฤติกรรมรังแกกันพัฒนาโดย Olweus (1996) แปลเป็นภาษาไทยโดย สมบัติ ตาปัญญา (2550) และพัฒนาขึ้นตามนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยแบ่งแบบสอบถาม จำแนกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการเกิดพฤติกรรมรังแกกัน จำนวน 22 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีตัวแปรดังนี้

1) การถูกรังแกโดยคนอื่น จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับการถูกรังแกโดยคนอื่นทางร่างกาย 6 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับการถูกรังแกโดยคนอื่นทางวาจา 5 ข้อ

2) การรังแกผู้อื่น จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับการรังแกผู้อื่นทางร่างกาย 6 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับการรังแกผู้อื่นทางวาจา 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ต่อพฤติกรรมรังแกกัน จำนวน 6 ข้อ มีลักษณะเป็นการเลือกตอบ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกัน จำนวน 1 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด

2.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยการนำร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับประชากร จำนวน 30 คน แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 ตัวแปรการถูกรังแกโดยคนอื่นได้เท่ากับ 0.82 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 ตัวแปรการรังแกผู้อื่นได้เท่ากับ 0.75 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 3 การรับรู้ต่อพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนได้เท่ากับ 0.80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย พร้อมอธิบายจุดมุ่งหมายและความสำคัญของการวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

3.2 นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในรูปแบบ Google Form ถึงนักเรียนที่เป็นกลุ่มประชากร และได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 102 ฉบับ โดยประสานงานกับ

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ดูแลแผนการเรียนกีฬาและครูที่ปรึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และตั้งค่าในแบบสอบถาม Google Form ให้ต้องตอบคำถามครบทุกข้อจึงจะส่งแบบสอบถามได้

3.3 ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับที่ได้รับกลับมาใช้ในการวิเคราะห์หาค่าสถิติ ดังนี้

4.1 ลักษณะและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมรังแกกัน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

4.2 การรับรู้ต่อพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าฐานนิยม (Mode) โดยการแจกแจงความถี่

4.3 แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะและระดับความรุนแรงของการเกิดพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา พบว่า

ตารางที่ 1 ลักษณะและระดับของการถูกรังแกโดยคนอื่นของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา

ตัวแปร	μ	σ	ระดับ
1. การถูกรังแกโดยคนอื่นทางกาย			
1.1 ไม่ถูกชวนให้เล่นหรือทำกิจกรรมด้วย	2.09	1.31	น้อย
1.2 ถูกเมินเฉย หรือถูกไม่สนใจ	2.07	1.23	น้อย
1.3 เคยถูกขโมยเงิน สิ่งของ หรือถูกทำให้สิ่งของเสียหาย	1.99	1.01	น้อย
1.4 เคยถูกข่มขู่หรือบังคับให้ทำสิ่งที่ไม่อยากทำ	1.58	1.07	น้อย
1.5 เคยถูกชก เตะ ผลัก หรือตบตีตามร่างกาย	2.38	1.48	น้อย
1.6 ถูกกระทำด้วยความรุนแรงขณะเล่นหรือซ้อมกีฬา	2.41	1.43	น้อย
ภาพรวม	2.09	0.76	น้อย
2. การถูกรังแกโดยคนอื่นทางวาจา			
2.1 ถูกคนใช้คำพูดหยาบคาย ล้อเลียน ทำให้อับอายหรือเสียใจ	2.73	1.37	ปานกลาง

ตัวแปร	μ	σ	ระดับ
1. การถูกรังแกโดยคนอื่นทางกาย			
2.2 ถูกคนพูดเรื่องโกหกหรือปล่อยข่าวลือในทางไม่ดีเกี่ยวกับตัวนักเรียน	1.84	1.13	น้อย
2.3 ถูกเรียกด้วยคำไม่ดี ด้วยเรื่องสีผิว ผิวพรรณหรือรูปร่าง	2.47	1.49	น้อย
2.4 ถูกเรียกด้วยคำพูดไม่ดี แสดงความเห็นส่อเสียดไปในทางเพศสภาพ	1.45	0.91	น้อยที่สุด
2.5 ถูกคนใช้คำพูดหยาบคาย ล้อเลียน ทำให้อับอายหรือเสียใจ	2.22	1.31	น้อย
ภาพรวม	2.14	0.89	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่า 1) การถูกรังแกโดยคนอื่นทางกาย ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยการเกิดพฤติกรรมมากที่สุดคือ ถูกกระทำด้วยความรุนแรงขณะเล่นหรือซ้อมกีฬา ($\mu = 2.41$, $\sigma = 1.43$) รองลงมาคือ เคยถูกชก ตะแคง หรือตบตีตามร่างกาย ($\mu = 2.38$, $\sigma = 1.48$) ไม่ถูกชวนให้เล่นหรือทำกิจกรรมด้วย ($\mu = 2.09$, $\sigma = 1.31$) ถูกเมินเฉย หรือถูกไม่สนใจ ($\mu = 2.07$, $\sigma = 1.23$) เคยถูกขโมยเงิน สิ่งของ หรือถูกทำให้สิ่งของเสียหาย ($\mu = 1.99$, $\sigma = 1.01$) และเคยถูกข่มขู่หรือบังคับให้ทำสิ่งที่ไม่อยากทำ ($\mu = 1.58$, $\sigma = 1.07$) 2) การถูกรังแกโดยคนอื่นทางวาจา มีตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยการเกิดพฤติกรรมมากที่สุดคือ ถูกคนใช้คำพูดหยาบคาย ล้อเลียน ทำให้อับอายหรือเสียใจ ($\mu = 2.73$, $\sigma = 1.37$) รองลงมาคือ ถูกเรียกด้วยคำไม่ดี ด้วยเรื่องสีผิว ผิวพรรณ หรือรูปร่าง ($\mu = 2.47$, $\sigma = 1.49$) ถูกคนใช้คำพูดหยาบคาย ล้อเลียน ทำให้อับอายหรือเสียใจ ($\mu = 2.22$, $\sigma = 1.31$) ถูกคนพูดเรื่องโกหกหรือปล่อยข่าวลือในทางไม่ดีเกี่ยวกับตัวนักเรียน ($\mu = 1.84$, $\sigma = 1.13$) และถูกเรียกด้วยคำพูดไม่ดี แสดงความเห็นส่อเสียดไปในทางเพศสภาพ ($\mu = 1.45$, $\sigma = 0.91$)

ตารางที่ 2 ลักษณะและระดับของการรังแกคนอื่นของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา

ตัวแปร	μ	σ	ระดับ
3. การรังแกผู้อื่นทางกาย			
3.1 กีดกัน ไม่ชวนเพื่อนเล่น หรือทำกิจกรรมด้วย	1.32	0.53	น้อยที่สุด
3.2 แกล้งเมิน หรือทำไม่สนใจเพื่อนบางคน	2.02	1.18	น้อย
3.3 แย่ง-หยิบฉวยเอาเงินหรือสิ่งของ หรือทำให้สิ่งของผู้อื่นเสียหาย	1.15	0.45	น้อยที่สุด
3.4 ข่มขู่หรือบังคับให้ทำในสิ่งที่เขาไม่ยอมทำ	1.51	0.90	น้อย
3.5 ชก ตะแคง หรือตบตี ตามร่างกายของผู้อื่น	2.57	1.52	ปานกลาง
3.6 ใช้ความรุนแรงเกินขอบเขตด้านเทคนิคของกีฬานั้นๆ	1.89	1.20	น้อย
ภาพรวม	1.74	0.59	น้อย

ตัวแปร	μ	σ	ระดับ
4. การรังแกผู้อื่นทางวาจา			
4.1 ใช้คำพูดร้ายๆ เรียกเพื่อนบางคน ล้อเลียนให้อับอายหรือเสียใจ	2.29	1.28	ปานกลาง
4.2 พูดโกหกหรือปล่อยข่าวลือไม่ดี พยายามทำให้คนอื่น ๆ ไม่ชอบเพื่อนบางคน	1.20	.46	น้อยที่สุด
4.3 ใช้คำไม่ดีเรียกเขาหรือแสดงความเห็นเหยียดเพศสภาพ	1.30	.74	น้อยที่สุด
4.4 ใช้คำไม่ดีเรียกหรือพูดเกี่ยวกับสีผิว ผิวพรรณหรือรูปร่าง	1.87	1.12	น้อย
4.5 ใช้คำพูดข่มขู่ พูดจาแซะหรือเหน็บแนมผู้อื่น	1.64	.97	น้อย
ภาพรวม	1.66	.68	น้อย

จากตารางที่ 2 พบว่า 1) การรังแกผู้อื่นทางกายมากที่สุด คือ ที่สุด คือ ชก เตะ ผลัก หรือตบตี ตามร่างกายของผู้อื่น ($\mu = 2.57$, $\sigma = 1.52$) รองลงมาคือ แกล้งเมิน หรือทำไม่สนใจเพื่อนบางคน ($\mu = 2.02$, $\sigma = 1.18$) ใช้ความรุนแรงเกินขอบเขตด้านเทคนิคของกีฬานั้นๆ ($\mu = 1.89$, $\sigma = 1.20$) ข่มขู่หรือบังคับให้ทำในสิ่งที่เขาไม่ยอมทำ ($\mu = 1.51$, $\sigma = .90$) กีดกันเพื่อน ไม่ชวนเพื่อนเล่น หรือทำกิจกรรมด้วย ($\mu = 1.32$, $\sigma = .53$) และแย่ง-หยิบฉวยเอาเงินหรือสิ่งของ หรือทำให้สิ่งของผู้อื่นเสียหาย ($\mu = 1.15$, $\sigma = .45$) 2) การรังแกผู้อื่นทางวาจา มีการเกิดพฤติกรรมรังแกผู้อื่นทางวาจามากที่สุด คือ ใช้คำพูดร้ายๆ เรียกเพื่อนบางคน ล้อเลียนให้อับอายหรือเสียใจ ($\mu = 2.29$, $\sigma = 1.28$) รองลงมาคือ ใช้คำไม่ดีเรียกหรือพูดเกี่ยวกับสีผิว ผิวพรรณหรือรูปร่าง ($\mu = 1.87$, $\sigma = 1.12$) ใช้คำพูดข่มขู่ พูดจาแซะหรือเหน็บแนมผู้อื่น ($\mu = 1.64$, $\sigma = .97$) ใช้คำไม่ดีเรียกเขาหรือแสดงความเห็นเหยียดเพศสภาพ ($\mu = 1.30$, $\sigma = .74$) และพูดโกหกหรือปล่อยข่าวลือไม่ดี พยายามทำให้คนอื่น ๆ ไม่ชอบเพื่อนบางคน ($\mu = 1.20$, $\sigma = .46$)

ตารางที่ 3 ระดับการรับรู้เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา

(n=102)

ระดับ	Mod.	ระดับ
1. นักเรียนเห็นพฤติกรรมรังแกนี้เกิดขึ้นติดต่อกันมานาน เท่าไหร่แล้ว	47	มีการรับรู้มาก
2. ครูที่ปรึกษาหรือครูคนอื่น ๆ ได้เคยพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกบ้างไหม	36	มีการรับรู้ปานกลาง
3. นักเรียนคิดว่าความพยายามของครูในการจัดการกับปัญหาการรังแกกันอยู่ในระดับใด	37	มีการรับรู้ปานกลาง

ระดับ	Mod.	ระดับ
4. นักเรียนได้พูดคุยเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมรังแกและถูกรังแกที่โรงเรียนกับผู้ปกครองบ้างไหม	44	มีการรับรู้ค่อนข้างน้อย
5. เพื่อนในโรงเรียนมีส่วนกับการเกิดพฤติกรรมรังแกและถูกรังแกของนักเรียนมากน้อยเพียงใด	44	มีการรับรู้ค่อนข้างน้อย
6. นักเรียนกลัวการถูกรังแกโดยคนอื่น ๆ ในระดับใด	51	มีการรับรู้ค่อนข้างน้อย
ภาพรวม		มีการรับรู้ค่อนข้างน้อย

2. ระดับการรับรู้เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา จากตารางที่ 3 พบว่า พบว่า 1) นักเรียนเห็นพฤติกรรมรังแกกันเกิดขึ้นติดต่อกันมานานมากกว่า 2 เดือน 47 คน 2) ครูที่ปรึกษาหรือครูคนอื่น ๆ ได้เคยพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแกกันแล้ว 1-2 ครั้ง จำนวน 36 คน 3) นักเรียนคิดว่าความพยายามของครูในการจัดการกับปัญหาการรังแกกันอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 37 คน 4) นักเรียนไม่เคยพูดคุยเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมรังแกและถูกรังแกที่โรงเรียนกับผู้ปกครอง จำนวน 44 คน 5) เพื่อนในโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมรังแกและถูกรังแกเล็กน้อย จำนวน 44 คน 6) นักเรียนกลัวการถูกรังแกโดยคนอื่น ๆ เป็นบางครั้ง จำนวน 51 คน

3. แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกัน

จากการวิเคราะห์แนวทางป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกัน ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในห้องแผนการเรียนกีฬา จำนวน 102 คน สามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ

3.1 การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์แก่ผู้เรียน

ครูควรจัดอบรมให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการจัดการอารมณ์และความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ สอนวิธีการสื่อสารและการแก้ปัญหาแบบไม่ใช้ความรุนแรง การจัดกิจกรรมฝึกสมาธิเพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย ฝึกทักษะการจัดการอารมณ์ และการใช้ศิลปะบำบัดและกิจกรรมบำบัดเพื่อช่วยลดพฤติกรรมความรุนแรง

3.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเท่าเทียม

โรงเรียนควรส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศชายและหญิง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือ การทำกิจกรรมกลุ่มและการยอมรับซึ่งกันและกัน และสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เน้นความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน

3.3 การกำหนดและบังคับใช้กฎระเบียบภายในโรงเรียน

ประกาศใช้กฎระเบียบที่มีความสม่ำเสมอ กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรังแกกัน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำกฎระเบียบเพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในกติกาการอยู่ร่วมกัน ต้องมีการทบทวนและกำหนดกฎ/บทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับพฤติกรรมรังแกในขณะเล่นหรือฝึกซ้อมกีฬา 4. การมีบทบาทของครูและการเฝ้าระวัง ครูต้องเฝ้าระวังพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด พร้อมให้การสนับสนุนช่วยเหลือทันทีเมื่อพบเห็นการเกิดพฤติกรรมรังแกกัน ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา และด้านอื่นๆ และสอดแทรกบทเรียนเกี่ยวกับคุณค่าของความมีน้ำใจนักกีฬาให้แก่เด็ก รวมทั้งเต็มใจให้คำปรึกษา และช่วยเหลือเมื่อพบปัญหา

3.4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

ประสานงานกับผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้นักเรียนมีกลุ่มเพื่อนที่ดี รักใคร่ มีความสามัคคี ที่คอยสนับสนุนเมื่อทำกิจกรรมในทางที่สมควร และสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3.5 การจัดการเป็นรายกรณี

เมื่อพบปัญหาต้องหาสาเหตุและแก้ไขปัญหาจากต้นเหตุ จัดการเป็นรายบุคคลโดยการสอบถามทั้งผู้ถูกระทำและผู้กระทำ นำคู่กรณีมาพูดคุยปรับความเข้าใจ ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาเป็นรายกรณี และสร้างความเชื่อใจให้นักเรียนกล้าขอความช่วยเหลือทั้งจากครู ผู้ปกครอง และเพื่อน

อภิปรายผล

1. ลักษณะและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มนี้มีลักษณะของพฤติกรรมรังแกกัน คือ การถูกรังแกโดยคนอื่น ที่พบมากที่สุด คือ ถูกคนใช้คำพูดหยาบคาย ล้อเลียน ทำให้อับอายหรือเสียใจ ($\mu = 2.73$) และการรังแกผู้อื่นที่พบมากที่สุด คือ ชก เตะ ผลัก หรือตบตี ตามร่างกายของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 2.57$) โดยความรุนแรงของพฤติกรรมรังแกกันพบว่า

1.1 การถูกรังแกโดยคนอื่น ทางวาจา คือ ถูกคนใช้คำพูดหยาบคาย ล้อเลียน ทำให้อับอายหรือเสียใจ ($\mu = 2.73$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุรักษ์ จันทร์รอด (2565) ที่พบว่าพฤติกรรมการกลั่นแกล้งด้วยคำพูดถือว่าเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนเคยถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด และการถูกรังแกทางร่างกาย คือ ถูกกระทำด้วยความรุนแรงขณะเล่นหรือซ้อมกีฬา ($\mu = 2.41$) อาจเป็นเพราะบริบทของนักเรียนที่ต้องเผชิญกับความกดดันอย่างมากจากการแข่งขันและความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากโรงเรียน ผู้ฝึกสอน และครอบครัว ความกดดันเหล่านี้อาจส่งผลให้พวกเขาแสดงออกผ่านพฤติกรรมก้าวร้าวในระหว่างการฝึกซ้อม การแข่งขันภายในทีมเพื่อให้ได้ตำแหน่งสำคัญหรือการเป็นผู้เล่นตัวจริง ก็อาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรง

เพื่อแสดงความเหนือกว่าเพื่อนหรือรุ่นน้องร่วมทีม การที่นักเรียนต้องจัดสรรเวลาระหว่างการเรียนและการซ้อมกีฬา ก่อให้เกิดความเครียดสะสม ประกอบกับความเหนื่อยล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้การควบคุมอารมณ์เป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนักกีฬาเหล่านี้ยังอยู่ในวัยรุ่นซึ่งอาจยังขาดวุฒิภาวะในการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

1.2 การรังแกผู้อื่น ทางร่างกาย คือ ชก เตะ ผลัก หรือตบตี ตามร่างกายของผู้อื่น ($\mu = 2.57$) และทางวาจา คือ ใช้คำพูดร้าย ๆ เรียกเพื่อนบางคน ล้อเลียนให้อับอายหรือเสียใจ ($\mu = 2.29$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐภรณ์ โสภณทัต (2566) พบว่าการรังแกกันส่วนใหญ่ที่พบในโรงเรียนจะเป็นการรังแกกันทางวาจา เช่น การล้อชื่อพ่อแม่ การพูดจาเหน็บแนม ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกเจ็บปวดไม่พอใจ และอาจเป็นเพราะอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมแสดงออก การที่เห็นเพื่อนในกลุ่มล้อเลียนหรือใช้ความรุนแรงกับผู้อื่นทำให้พวกเขารู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ในกลุ่ม สอดคล้องกับทวิศักดิ์ สิริรัตน์เรขา (2565) ที่ได้นิยามความแตกต่างของการกลั่นแกล้งและการเล่นสนุกไว้ว่า การกลั่นแกล้งรังแก เป็นพฤติกรรมที่ทำโดยตั้งใจ เพื่อให้เหยื่อเกิดความรู้สึกอึดอัด โกรธ กลัว หรือเสียใจ เกิดขึ้นซ้ำมากกว่า 1 ครั้ง หรือมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นอีก แตกต่างจากการหยอกล้อเล่นกันทั่วไป เด็กอาจรู้สึกสนุกไม่ได้เป็นการรังแก และเป็นการเล่นกันภายในกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ การที่เด็กบางคนมีพฤติกรรมรังแกคนอื่นอยู่เสมอ สามารถอธิบายได้โดย พวกเขาเหล่านั้นมีกลไกการป้องกันตนเอง และการอ้างเหตุผลเข้าข้างตนเอง เพื่อพยายามให้เหตุผลหรือการกระทำที่เข้าข้างตนเองและเพื่อปกปิดข้อบกพร่องของตนเอง ในที่นี้ก็คือการมีพฤติกรรมรังแกผู้อื่น ซึ่งเป็นไปตามกลไกการป้องกันตนเอง ของ Freud (1962)

2. จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายระดับการรับรู้เมื่อเกิดพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา ตามประเด็น ดังนี้ 1) ความต่อเนื่องของพฤติกรรมรังแก พบว่าพฤติกรรมรังแกเกิดขึ้นต่อเนื่องนานกว่า 2 เดือน (ร้อยละ 46.1) สะท้อนให้เห็นว่าในบริบทของนักเรียนกีฬา พฤติกรรมรังแกมักถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการเล่นกีฬาและการฝึกซ้อม ทำให้พฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและยังคงดำเนินต่อไป โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่มีจำนวนนักเรียนมาก การติดตามดูแลอาจทำได้ไม่ทั่วถึง 2) แม้ครูจะมีการพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมรังแก (ร้อยละ 35.3) และมีความพยายามจัดการปัญหาในระดับปานกลาง (ร้อยละ 36.3) แต่การจัดการยังไม่เข้มข้นเพียงพอ อาจเนื่องจากภาระงานที่มากในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ การขาดความเข้าใจในบริบทเฉพาะของนักกีฬาและขาดการประสานงานระหว่างครูที่ปรึกษาและผู้ฝึกสอนกีฬา 3) การที่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยพูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการถูกรังแก (ร้อยละ 43.1) อาจเกิดจากนักเรียนมองว่าเป็นเรื่องปกติในวงการกีฬา กลัวถูกมองว่าอ่อนแอไม่เหมาะกับการเป็นนักกีฬา ผู้ปกครองอาจอยู่ห่างไกลเนื่องจากนักเรียนต้องพักในหอพักของโรงเรียน สอดคล้องกับศุภรดา ชุมพาลี (2562) ที่ศึกษาเรื่องพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าหากเกิดพฤติกรรม

รังแกกันนักเรียนจะบอกเพื่อนเป็นคนแรก รองลงมาคือ บอกพี่หรือน้อง บอกครูประจำชั้น และบอก พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองของ ตามลำดับ และ 4) อิทธิพลของเพื่อน การที่เพื่อนมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรังแกเล็กน้อย (ร้อยละ 43.1) และนักเรียนมีความกลัวการถูกรังแกเป็นบางครั้งร้อยละ (50.0) สะท้อนว่า มีการรวมกลุ่มตามประเภทกีฬาที่เล่น ทำให้การรังแกอาจจำกั้อยู่ในกลุ่มย่อย วัฒนธรรมการแข่งขันที่ส่งผลต่อการควบคุมพลกำลังในชีวิตประจำวันได้

3. แนวทางป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมกรรังแกกัน ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในห้องแผนการเรียนกีฬา จำนวน 102 คน สามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ

- (1) การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์แก่ผู้เรียน
- (2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเท่าเทียม
- (3) การกำหนดและบังคับใช้กฎระเบียบภายในโรงเรียน
- (4) การมีบทบาทของครูและการเฝ้าระวัง
- (5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
- (6) การจัดการเป็นรายกรณี

อาจเป็นเพราะว่าบริบทของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแห่งนี้ที่มีพื้นที่กว้างขวาง มีการแบ่งฝั่งของมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายออกจากกันชัดเจน มีนักเรียนจำนวนมาก ส่งผลให้ครูหรือบุคลากรไม่สามารถดูแลเอาใจใส่นักเรียนได้ทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มนักกีฬาที่ต้องแบ่งเวลาระหว่างการเรียนและการซ้อมกีฬา ความไม่ทั่วถึงในการดูแลนี้อาจทำให้พฤติกรรมก้าวร้าวหรือการรังแกกันเกิดขึ้นโดยไม่มีผู้ใหญ่รับรู้และเข้าไปจัดการได้ทันทั่วทั้งที่ การแก้ปัญหาจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งการจัดระบบดูแลนักเรียนให้ทั่วถึงมากขึ้น การสร้างกลไกเฝ้าระวังพฤติกรรมรุนแรงโดยเฉพาะในช่วงการฝึกซ้อม การนำหลักจิตวิทยาการกีฬามาใช้จัดการความเครียดและความกดดัน สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ที่มีมาตรการสำคัญคือการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย มุ่งเน้นสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันภัยคุกคามในชีวิต การสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารในการแก้ปัญหาร่วมกันถือเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถติดตามและจัดการปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้งที่ แนวทางป้องกันที่เน้นการบูรณาการกับกีฬา การใช้กีฬาเป็นเครื่องมือพัฒนาทักษะทางสังคมและลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้รับการสนับสนุนจากเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ที่มุ่งสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและปราศจากความรุนแรง การจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อเสริมสร้างความมีน้ำใจนักกีฬาสามารถช่วยลดพฤติกรรมรังแกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากการศึกษาลักษณะและความรุนแรงของพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนแผนการเรียนกีฬา พบว่า มักเกิดพฤติกรรมรุนแรงขึ้นขณะซ้อมกีฬามากที่สุด ดังนั้น ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรมุ่งดูแลและเฝ้าระวัง ในระหว่างกระบวนการฝึกซ้อมและสามารถนำหลักจิตวิทยาการกีฬามาประยุกต์ในการสร้างความมีวินัยส่วนบุคคลและการอยู่ร่วมกัน รวมถึงการใช้กีฬาเป็นเครื่องมือพัฒนาทักษะทางสังคมและลดพฤติกรรมก้าวร้าว

1.2 แนวทางป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในนักเรียนแผนการเรียนกีฬาที่ค้นพบ จะช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรแผนการเรียนกีฬา เพื่อออกแบบการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเท่าเทียมแก่นักเรียน ช่วยให้ครูมีบทบาทในการดูแลนักเรียนและเฝ้าระวัง สอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีกลุ่มเพื่อนที่ดี รักใคร่ มีความสามัคคี สนับสนุนเมื่อทำกิจกรรมในทางที่สมควร

1.3 นำแนวทางการป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมรังแกกันที่ค้นพบไปพัฒนาและบริหารหลักสูตรแผนการเรียนกีฬา ตามมาตรการป้องกันปัญหาพฤติกรรมรังแกกันในโรงเรียนโดยบูรณาการความร่วมมือภายในโรงเรียนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการทาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ทำการศึกษาในประเด็นของลักษณะและระดับความรุนแรงของพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียน แต่ยังไม่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมรังแกกัน เพราะฉะนั้นจึงควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมรังแกในสถานศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนแผนการกีฬาหรือในแผนการเรียนอื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินมาตรการการป้องกันและคุ้มครองการกลั่นแกล้งรังแกในสถานศึกษา

2.2 จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีการรับรู้สูงสุดในประเด็นเรื่องระยะเวลาที่พบเห็นพฤติกรรมการรังแกมากกว่า 2 เดือน แสดงให้เห็นว่านักเรียนตระหนักถึงการมีอยู่ของปัญหาการรังแกในโรงเรียน จึงควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการมีส่วนร่วมของครูผู้ฝึกซ้อมและครอบครัว ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนและป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง

2.3 ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร คือ ผู้ที่รังแกผู้อื่นและผู้ถูกรังแก ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้สามารถเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมกลุ่มประชากรกลุ่มอื่นๆ มากขึ้น เช่น เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความตรงและข้อมูลที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). 7 สาเหตุที่ทำให้เด็กออกนอกระบบการศึกษา. <https://www.eef.or.th/infographic-7-reasons/>
- เขาวรัตน์ เขมรัตน์, สุพัชริน เขมรัตน์ และ อภิลักษณ์ เทียนทอง. (2565). อิทธิพลของความเชื่อมั่นทางกีฬาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันกีฬา. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 11(3), 24-32. <https://kuojs.lib.ku.ac.th/index.php/jstku/article/view/5134>
- ณัฐภรณ์ โสภณทัต. (2566). พฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนในประเทศไทยผ่านมุมมองอาชีวศึกษา. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 16(3), 35-49. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JTJS/article/view/260830>
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2565). *การบูลลี่: ศูนย์วิชาการแอปปีโฮม*. <https://www.happyhomeclinic.com/mh11-bullying.html>
- ธณัศมนต์ จันอรัญ, สุนิย์ กัลป์ยะจิตร, พงษ์ธร ธัญญสิริ และ ศุภกร ปุณณฤทธิ. (2560). *การรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกข่มเหงรังแกบนโซเชียลมีเดีย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/59714/1/5885981834.pdf>
- บงกช จันทร์สุขวงศ์. (2562). *รูปแบบการจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในโรงเรียนกีฬาสังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. <https://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/1548/3/59032415.pdf>
- รังสรรค์ โฉมยา. (ม.ป.ป.) *สเกลคู่มือใหม่การใช้แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ท*. ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. http://thesis.swu.ac.th/swuarticle/Ed_Tech/Ed_Techv13n1p145.pdf
- วิมลวรรณ ปัญญาอ่อน. (2562). การป้องกันและการจัดการรังแกกันในโรงเรียน. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 27(2), 133-144. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/jmht/article/view/204156>

- ศุภรดา ชุมพาลี และ ทศนา ทวีคุณ. (2562). พฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ประเทศไทย. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 33(3), 128-148
<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JPNMH/article/view/232462>
- สุริยา ฮ่องเสนาะ. (2561). ปัญหาการรังแกกัน (Bullying) ในสถานศึกษา. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/536994>
- สมบัติ ตาปัญญา. (2549). รายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. https://dol.thaihealth.or.th/resourcecenter/sites/default/files/documents/_kaarsueksaaephuephathnaaruupaebbaenwthaangka.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อนุรักษ์ จันทร์รอด. (2565). การศึกษาความรุนแรงของพฤติกรรมกลั่นแกล้งกันของนักเรียนในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 2(1), 49-59. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jclmd_psru/article/view/257008
- Freud, S. (1962). *Further remarks on the neuro-psychoses of defence*. <https://www.lacanonline.com/2010/05/reading-further-remarks-on-the-neuro-psychoses-of-defence/>
- Olweus, D. (1996). *The revised olweus bully/victim questionnaire*. Research Center for Health Promotion (HEMIL Center), Bergen, University of Bergen. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1795954>
- Laura Wood, Jennifer Smith, Kris Varjas, and Joel Meyers. (2017). School personnel social support and nonsupport for bystanders of bullying: Exploring student perspectives. *Journal of School Psychology*, 61, 1-17. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022440516300735>